

ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної роботи
Запорізького національного університету
О. Каганов
2025 р.

ВИТЯГ

з протоколу фахового семінару кафедри конституційного та
адміністративного права Запорізького національного університету
від 04.03.2025 р. № 08

Присутні: д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету В.К. Колпаків, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Є.В. Курінний, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Н.В. Верлос, д.ю.н., доцент, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету А.А. Шарая, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету С.М. Кушнір, доктор філософії у галузі права (PhD), доцент кафедри адміністративного та господарського права Запорізького національного університету М.В. Титаренко, д.ю.н., професор, професор кафедри публічного та приватного права Університету митної справи та фінансів В.В. Доненко, здобувач кафедри конституційного та адміністративного права Е.О. Юрков.

Головуючий: д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Запорізького національного університету Т.О. Коломосьць.

Секретар: доктор філософії у галузі права (PhD), старший викладач кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Д.С. Євтушенко.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: обговорення основних наукових результатів дисертації Юркова Едуарда Олеговича «Рецепція європейських і міжнародних стандартів адміністративного судочинства: теорія та практика», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право», для їх апробації та оцінки їх новизни, теоретичного та практичного значення.

СЛУХАЛИ: здобувача Юркова Е.О. про результати виконаного наукового дослідження.

Здобувач стисло навів основні наукові положення та теоретичні висновки, що стосуються теоретичних та практичних аспектів рецепції європейських і міжнародних стандартів адміністративного судочинства.

У продовження здобувач акцентував увагу на результатах його досліджень, в процесі яких встановлено, що вітчизняне законодавство не містить терміну «стандарт адміністративного судочинства», а обмежується нормативним поняттям засад судочинства та теоретичним поняттям принципів, які містяться в положеннях сукупності міжнародних та вітчизняних нормативно-правових актів. Це свідчить про складний та всеохоплюючий характер категорії стандартів адміністративного судочинства та їх широке тлумачення з огляду на можливості праворозуміння та правозастосування. Рецепція ж права як складне явище в процесі формування стандартів адміністративного судочинства залежить від умов взаємодії правових систем, ключову роль в якій відіграє акультурація, процес реалізації якої можливий за умови панування суспільної зацікавленості у рецепції та залежить від рівня гнучкості правової системи, яка в свою чергу залежить від різноманітних політико-державних тенденцій розвитку. Зазначене підтверджує та обґрунтовує необхідність у проведенні комплексного дослідження виявлення особливостей та формування нового наукового підходу у дослідженні наукової природи рецепції стандартів адміністративного судочинства та формування на цій основі науково обґрунтованих рекомендацій і пропозицій теоретичного та практичного характеру, які спряють ефективному здійсненню адміністративного судочинства.

Насамкінець здобувачем обґрунтовано нормативно-правові та теоретичні напрями і шляхи по вдосконаленню процесу рецепції світових та європейських стандартів адміністративного судочинства з урахуванням вітчизняних державотворчих, економічних, соціальних та політичних особливостей.

Завершивши доповідь, здобувач відповів на запитання учасників фахового семінару.

Коломоєць Т.О., д.ю.н., професор: Обґрунтуйте обрану методологічну базу при проведенні Вами даного наукового дослідження.

Юрков Е.О., здобувач: Дякую за запитання. При проведенні даного дослідження для формування повних, всебічних та науково-обґрунтованих результатів, при дослідженні було комплексно використано загальнонаукові та спеціально-наукові методи наукового пізнання. Серед загальнонаукових методів було використано такі, як узагальнення, системного аналізу, синтезу, діалектичний метод, історичний метод, логічний метод, індукції, дедукції, системно-структурний метод тощо. Серед спеціальноюридичних методів варто виокремити порівняльно-правовий, логіко-юридичний, документального аналізу, порівняльно-ретроспективний, формально-юридичний, метод альтернатив. Так, діалектичний метод пізнання було використано з метою визначення теоретичних підходів до розуміння стандартів адміністративного судочинства (підрозділ 1.1). Історичний та логічний методи, а також

порівняльно-ретроспективний метод, було застосовано для дослідження витоків і передумов формування та укорінення стандартів адміністративного судочинства в правовій системі України (підрозділ 1.2), з'ясування ролі рецепції у процесі формування та становлення адміністративної юстиції (підрозділ 2.1). Метод синтезу та системний метод застосовано для дослідження системи стандартів адміністративного судочинства (підрозділ 1.3), логіко-семантичний – для формулювання відповідних дефінітивних конструкцій (розділи 1, 2). Системно-структурний метод було використано для з'ясування особливостей, типів та форм рецепції (підрозділи 2.2.1, 2.2.2); дослідження світового досвіду реалізації процесу рецепції стандартів адміністративного судочинства, з'ясування завдань держави у сфері вдосконалення адміністративного судочинства при реалізації процесу рецепції міжнародних та європейських стандартів (розділ 3). Метод порівняльного аналізу було застосовано для з'ясування подібних та відмінних ознак у правовому забезпеченні реалізації стандартів адміністративного судочинства в зарубіжних країнах та, зокрема, в країнах Європейського Союзу (підрозділи 3.1, 3.2). Формально-юридичний метод дозволив визначити взаємозв'язки між органічним призначення процесу рецепції позитивного зарубіжного досвіду та фактичним станом правової системи України з огляду на використання стандартів адміністративного судочинства (розділ 3) та проаналізувати прикладне застосування досліджуваних стандартів на прикладі практики Європейського суду з прав людини (підрозділ 3.3), що додатково підсилюється застосуванням підходу органічної єдності теорії та практики. Дякую.

Верлос Н.В., д.ю.н., професор: Скажіть, будь ласка, чи досліджувалася Вами генеза стандартів адміністративного судочинства?

Юрков Е.О., здобувач: Дякую за запитання. Так, мною було відведено частину дослідження саме визначенню теоретичних основ формування стандартів адміністративного судочинства. При дослідженні генези стандартів адміністративного судочинства мною було з'ясовано, що дані стандарти походять від реалізації ідеї верховенства права, тобто правовладдя, яка історично органічно формувалась суспільно-політичному просторі. На формування стандартів адміністративного судочинства вплинув також розвиток міжнародного визнання людини як найвищої соціальної цінності та її прав, що відображає прямий вплив визнання правового статусу особи та її свобод на закріплення на рівні закону основних стандартів здійснення правосуддя. Все зазначене поклало формальні основи для нормативного закріплення стандартів здійснення судочинства, в тому числі і адміністративного.

У дисертації також встановлено, що формування загальних ідей функціонування влади у державі та суспільстві, взаємодія інститутів держави, участь громадян у житті держави напряму залежать від рівня укоріненні та усвідомлення необхідності дотримання і ідеї справедливості, яка також є фундаментальним елементом здійснення правосуддя. Зазначене кореспондує основним завданням адміністративного судочинства, а отже стандарти

адміністративного судочинства формуються під впливом емпіричного досвіду, раціонального знання суб'єктів правовідносин про те, що таке справедливість та правовладдя. З'ясовано, що на формування стандартів адміністративного судочинства впливає також ґрунтовне розуміння природи таких явищ, як верховенство права, рівність, законність, незалежність (які є базовими для системи правосуддя). Обґрунтовано, що історичні передумови розвитку процесів глобалізації та визнання прав людини найвищою соціальною цінністю відіграли значну роль на процесі формування комплексу засадничих умов функціонування судової влади. Її відокремленість, незалежність та неупередженість як імперативні вимоги функціонування з часом трансформувались в окремий інститут, який покликаний забезпечити ті завдання адміністративного судочинства, які передбачені відповідними положеннями КАС України. Дякую.

Кушнір С.М., д.ю.н., професор: Зазначте, будь ласка, Вашу позицію стосовно визначення поняття рецепції стандартів адміністративного судочинства.

Юрков Е.О., здобувач: Дякую за запитання. В межах проведеного дослідження рецепцію пропонується розглядати у ролі способу акультурації законодавства відповідно до новітніх підходів, які відображають інтеграційні, узагальнюючі тенденції розвитку правових систем та не мають прив'язки до поділу права на приватне та публічне. Рецепція як явище в процесі формування стандартів адміністративного судочинства залежить від умов взаємодії правових систем, ключову роль в якій відіграє акультурація, процес реалізації якої можливий за умови панування суспільної зацікавленості у рецепції та залежить від рівня гнучкості правової системи, яка в свою чергу залежить від різноманітних політико-державних тенденцій розвитку. Дякую.

Курінний Є.В., д.ю.н., професор: Встановіть, будь ласка, зв'язок між застосуванням європейських стандартів адміністративного судочинства та рецепцією права.

Юрков Е.О., здобувач: Дякую за запитання. При дослідженні європейських стандартів адміністративного судочинства з'ясовано, що їх втілення в межах правової системи України є результатом перейняття правових традицій та досвіду, інтеграції правових систем, що в свою чергу свідчить про закономірний процес рецепції права. З'ясовано, що найбільш узагальнюючим стандартом адміністративного судочинства в межах права ЄС є право на справедливий суд, яке в себе включає низку інших стандартів стосовно забезпечення діяльності судів, здійснення правосуддя буквально та спектр тих прав особи, які є невідчужуваними. Досліджено, що переважна кількість нормативних актів ЄС, що регулюють питання стандартів судочинства, містять положення, які закріплюють основи незалежності судової влади країн-членів ЄС та статусу суддів. Запропоновано поділ стандартів судочинства ЄС на ті, які

містяться в актах обов'язкового характеру та ті, що містяться в актах рекомендаційного характеру. Дякую.

ВИСТУПИЛИ: науковий керівник здобувача д.ю.н., професор Доненко В.В., а також д.ю.н., професор Верлос Н.В., д.ю.н., професор Курінний Є.В., д.ю.н., професор Кушнір С.М., доктор філософії у галузі права (PhD) Титаренко М.В.

Після відповідей на запитання учасників фахового семінару було озвучено **висновок наукового керівника доктора юридичних наук, професора Доненка В.В.**, з оцінкою роботи здобувача у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану.

Науковий керівник здобувача Доненко В.В. вказав на те, що здобувач повною мірою опанував освітню складову освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії. Освітня складова індивідуального плану роботи здобувача виконувалась вчасно та із досягненням високих результатів вивчення навчальних дисциплін, із активною участю здобувача у внутрішній та зовнішній академічній мобільності, одержання знань у неформальній освіті. Як наслідок, Юрков Е.О. здобув теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових, новаційних ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, достатньою мірою оволодів методологією наукової та педагогічної діяльності, що підтверджується проведенням ним власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Неухильно дотримуючись високих стандартів академічної та професійної доброчесності, здобувачем опрацьовано значну кількість наукових, нормативно-правових та інших джерел, які стосуються теми дисертаційного дослідження.

Науковий керівник особливо відзначив наполегливість здобувача, його активність та цілеспрямованість. Здобувач яскраво та послідовно демонстрував прагнення до вироблення орієнтованих на практичне застосування в умовах сучасних реалій теоретичних концепцій та прикладних рішень, підкріплених належним науковим обґрунтуванням. Зміст дисертації відображає здійснення здобувачем критичного переосмислення наявних та створення нових цілісних знань. У процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи, дослухаючись до загальних настанов наукового керівника, здобувач виявив високий ступінь самостійності під час започаткування, планування, реалізації та коригування процесу наукового дослідження. За результатом виконання дисертаційної роботи є всі підстави вважати, що наукова робота є однією із перших спроб наукової реценції стандартів адміністративного судочинства. У роботі наведено положення, висновки та рекомендації, що характеризуються науковою новизною.

Зважаючи на вищевикладене, науковий керівник здобувача д.ю.н., професор Доненко В.В. вважає, що наукова кваліфікація Юркова Е.О. відповідає вимогам, що пред'являються до здобувача ступеня доктора філософії, а його

дисертація «Рецепція європейських і міжнародних стандартів адміністративного судочинства: теорія та практика» може бути рекомендована до прийняття до розгляду спеціалізованою вченою радою.

Долучившись до **обговорення основних наукових результатів** дисертації, доктор філософії у галузі права (PhD), доцент кафедри конституційного та адміністративного права **Титаренко М.В.** відзначила, що здобувачеві вдалося з'ясувати теоретико-правові підходи до розуміння стандартів адміністративного судочинства; проаналізувати генезу формування стандартів адміністративного судочинства; визначити систему діючих стандартів адміністративного судочинства України; розкрити сутність і правову природу рецепції як дієвого процесу удосконалення здійснення адміністративного судочинства; з'ясувати роль рецепції у процесі формування правових систем та покращення ефективності адміністративного судочинства; розкрити особливості та значення форм рецепції стандартів адміністративного судочинства; розкрити особливості та способи реалізації в межах вітчизняної правової системи міжнародних стандартів адміністративного судочинства; проаналізувати європейський досвід закріплення стандартів адміністративного судочинства та їх можливу реалізацію у вітчизняній правовій системі з урахуванням процесу рецепції; проаналізувати практику Європейського суду з прав людини в частині застосування та реалізації стандартів адміністративного судочинства.

Висловлюючи свою позицію щодо наукового рівня дисертації, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету **С.М. Кушнір** зазначив, що дисертаційна робота Юркова Е.О. характеризується класичним академічним підходом до розгляду питань, винесених в якості розділів та підрозділів дисертації. Автор коректно полемізує та критикує, наводить власні аргументи на підтвердження чи спростування тієї чи іншої позиції науковців. Позитивно слід відзначити широкий масив наукових вітчизняних та зарубіжних джерел при дослідженні стандартів адміністративного судочинства, що дозволило сформулювати актуальні та прикладні висновки, які можуть бути використані в науково-дослідній, правозастосовній сферах, у навчальному процесі, у правовиховній роботі.

Позитивними характеристиками наукового дослідження здобувача, що дістали схвальний відгук д.ю.н., професора, професора кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету **Курінного Є.В.**, є належним чином здійснена структурованість дисертації, яка забезпечує послідовне ґрунтовне дослідження системи стандартів адміністративного судочинства України, специфіки рецепції стандартів адміністративного судочинства, дослідження загальних підходів до визначення форм рецепції права та їх роль при формуванні стандартів адміністративного судочинства, що дозволило запропонувати дієві шляхи та напрями вдосконалення процесу рецепції стандартів адміністративного судочинства.

Крім того, Курінний Є.В. звернув увагу на наявність підтверджень достатньої апробації результатів досліджень здобувача, а саме: 13 опублікованих

наукових праць, серед яких: 5 наукових статей та 8 тез доповідей на наукових, науково-практичних конференціях, круглому столі, які й оприлюднюють для широкого загалу результати наукового пошуку Юркова Е.О.

УХВАЛИЛИ:

1. Визнати, що результати дисертації Юркова Едуарда Олеговича «Рецепція європейських і міжнародних стандартів адміністративного судочинства: теорія та практика», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право»), мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

2. Рекомендувати рецензентам д.ю.н, професору Є.В. Курінному, доктору філософії в галузі права (PhD) М.В. Титаренко під час проведення попередньої експертизи результатів дисертації Юркова Едуарда Олеговича «Рецепція європейських і міжнародних стандартів адміністративного судочинства: теорія та практика», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право»), взяти до уваги підсумки цього фахового семінару.

Головуючий:

д.ю.н., професор,
декан юридичного факультету
Запорізького національного університету

Тетяна КОЛОМОЄЦЬ

Секретар:

доктор філософії у галузі права (PhD),
старший викладач кафедри
конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету

Дар'я ЄВТУШЕНКО

ВИСНОВОК ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ
Юркова Едуарда Олеговича «Рецепція європейських і міжнародних стандартів адміністративного судочинства: теорія та практика», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право»)

Дисертація Юркова Едуарда Олеговича «Рецепція європейських і міжнародних стандартів адміністративного судочинства: теорія та практика», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право») виконана у Запорізькому національному університеті. Тема дисертації затверджена на засіданні науково-технічної ради Запорізького національного університету (протокол № 04 від 25 квітня 2023 року).

Для підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Рецепція європейських і міжнародних стандартів адміністративного судочинства: теорія та практика» Вченою радою Запорізького національного університету визначено, що попередня експертиза дисертації проводитиметься на базі юридичного факультету Запорізького національного університету та призначено двох рецензентів:

- 1) професора кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету, доктора юридичних наук, професора Є.В. Курінного;
- 2) доцента кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету, доктора філософії в галузі права (PhD) М.В. Титаренко.

1. Ступінь актуальності теми дисертації

Ефективність та повноцінне функціонування адміністративного судочинства має безпосередній вплив на рівень розвитку суспільства та держави, що особливо актуальним питанням постає в нинішніх умовах утвердження української незалежності та самобутності. Євроінтеграційні процеси, розпочаті судова та адміністративна реформи, безперервні зміни до діючого законодавства створюють підстави для перегляду основних засад функціонування адміністративних судів та здійснення адміністративного судочинства. Одним із чинників, що впливає на забезпечення здійснення ефективного, прозорого, незалежного, неупередженого та справедливого адміністративного судочинства є запозичення позитивного міжнародного та європейського досвіду, який гарантує, що система адміністративних судів є ефективним інструментом захисту прав людини і громадянина та гарантією реалізації конституційного припису, що міститься в положенні статті 3 Основного Закону держави, яким утверджується пріоритетна роль людини, її життя, прав та свобод як найвищої соціальної цінності. З наукових та концептуальних положень про адміністративне судочинство слідує, що воно покликане, крім іншого,

забезпечувати баланс прав та інтересів приватних осіб та публічно-владних суб'єктів.

Враховуючи процеси інтеграції та універсалізації права, дифузію правових систем, посилення взаємозалежності приватного та публічного компонентів в межах системи правовідносин, поступове зникнення межі між приватним та публічним, глибоке теоретичне дослідження процесу рецепції міжнародних та європейських стандартів адміністративного судочинства є актуальним та необхідним для подальшого визначення практичних рекомендацій та шляхів вдосконалення існуючої вітчизняної системи адміністративного судочинства. Зазначене свідчить про те, що запропонована проблематика даної роботи має комплексний та багатогранний характер.

Зокрема, проблеми і питання природи та системи принципів та їх ролі в межах адміністративного судочинства досліджували такі вчені, як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, П.О. Баранчик, Д.М. Бахрах, В.М. Бевзенко, А.І. Берлач, Ю.П. Битяк, О.О. Гаврилок, М.Т. Гавильців, С.К. Гречанюк, І.П. Голосніченко, С.Т. Гончарук, Е.Ф. Демський, В.К. Демченко, П.В. Діхтієвський, В.С. Дорош, Т.Б. Дрягіна, О.М. Дубенко, Д.М. Лук'янець, С.В. Ківалов, М.В. Ковалів, І.Б. Коліушко, А.М. Колодій, Т.О. Коломоєць, О.В. Колісник, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, М.О. Ктіторов, Р.О. Куйбіда, Р.В. Миронюк, Р.С. Мельник, Т.П. Мінка, О.М. Пасенюк, С.П. Погребняк, Ю.Д. Притика, М.І. Смокович, І.Б. Стахура, Є.Ю. Соболев, А.О. Рибченко, О.П. Рябченко, А.В. Руденко, О.О. Уварова, Т.І. Фулей, М.М. Хміль, М.П. Цімох, В.І. Шишкін та ін.

Питанню рецепції права та її функції в правовій системі, яка виступає у ролі соціального феномену, окремим аспектам акультурації права та взаємодії правових систем свої наукові роботи присвячували такі учені, як Є.В. Бурлай, Н.В. Верлос, С.Д. Грицько, К.А. Жебровська, М.І. Козюбра, В.В. Копейчиков, Л.А. Луць, З.П. Мельник, В.Ф. Погорілко, П.М. Рабинович, В.М. Селіванов, О.Ф. Скакун, С.Р. Станік, О.Д. Тихомиров, Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova, М.Г. Хаустова, Ю.С. Шемшученко, та інші.

Разом з тим, незважаючи на багатоманітність наукових джерел, в яких досліджувались особливості стандартів адміністративного судочинства, окремі аспекти їх реалізації в судовій системі України, зарубіжний досвід здійснення адміністративного судочинства, до цього часу жодного комплексного адміністративно-правового дослідження теорії та практики процесу рецепції європейських та міжнародних стандартів адміністративного судочинства не проводилось, що й зумовлює актуальність тематики даного дослідження та вказує на потребу в такому науковому аналізі.

Таким чином, актуальність теми дисертації зумовлена: по-перше, необхідністю подальшої наукової розробки питань правової природи та системи стандартів адміністративного судочинства з огляду на євроінтеграційні процеси України; по-друге, потребою у формуванні нового підходу розуміння рецепції права з урахуванням процесів універсалізації, конвергенції, уніфікації правових систем в межах реалізації стандартів адміністративного судочинства; по-третє, необхідністю розвитку теоретичних та наукових напрацювань щодо виконання

завдання адміністративного судочинства з урахуванням міжнародного та європейського досвіду; по-четверте, потребою у формуванні нових підходів та пропозицій з правозастосування з метою удосконалення правових норм, які закріплюють стандарти адміністративного судочинства в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження обрана у зв'язку з її актуальністю та відсутністю відповідних спеціальних досліджень.

Дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідної роботи юридичного факультету Запорізького національного університету.

2. Наукова новизна, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Наукова новизна отриманих результатів дисертації «Рецепція європейських і міжнародних стандартів адміністративного судочинства: теорія та практика», як зазначає здобувач та підтверджує зміст дисертації, забезпечується тим, що дане дослідження є одним із перших комплексних змістовних досліджень теоретичних та прикладних основ реалізації рецепції стандартів адміністративного судочинства з урахуванням міжнародного та європейського досвіду, а результати дослідження у формі наукових узагальнень та висновків є вагомими для сучасної науки адміністративного права.

Так, в результаті дослідження *вперше*:

- на основі системного аналізу з метою забезпечення ефективного здійснення адміністративного судочинства та з урахуванням плюралізму дефінітивних категорій запропоновано розуміння стандарту як результату переосмислення права, його адаптації до конкретних суспільних відносин, наслідку суб'єктивізації права з одночасною наявністю об'єктивного змісту та значення за рахунок визнання таких стандартів суспільною цінністю та результатом суспільної волі;

- запропоновано визначення стандартів адміністративного судочинства, під якими пропонується розуміти сукупність вимог, які закріплені в актах національного та міжнародного права, що регулюють діяльність системи правосуддя, адміністративних судів, процедури здійснення такими судами судочинства, а також їх організаційний та розпорядчий характер та відповідність нормативно визначеним правилам і порядку, верховенству права та справедливості, а також гарантують права, свободи та інтереси приватних осіб в публічно-правових спорах;

- розкрито сутність стандартів адміністративного судочинства через призму аксіології права, а тому, доведено, що стандарти адміністративного судочинства не обмежуються нормативною визначеністю, а є результатом та наслідком усвідомлення учасниками публічно-правового спору необхідності досягнення найвищих моральних та ідеологічних цінностей для досягнення мети адміністративного судочинства;

- запропоновано форми рецепції стандартів адміністративного судочинства поділяти на наступні групи: форми, що відображають право як

глобалізаційний регулятор; форми, що наповнюють право як систему діючого законодавства; форми, що відображають право як доктрину. Обґрунтовано особливу роль у процесі рецепції стандартів адміністративного судочинства відведена аксіологічним формам;

– з'ясовано спеціальні (гібридні) форми рецепції стандартів адміністративного судочинства, до яких запропоновано віднести конвергенцію права; визнання конвенційних положень або ж конвенційне закріплення; врахування рекомендацій та висновків окремих міжнародних органів; гармонізація законодавства; імплементація правових приписів; адаптація законодавства, яка є сучасною формою рецепції європейського досвіду та цінностей, в тому числі і у сфері адміністративного судочинства;

удосконалено:

– критерії систематизації стандартів адміністративного судочинства як спеціальних галузевих стандартів, відповідно до яких дані стандарти запропоновано поділяти на три великі групи: міжнародні стандарти адміністративного судочинства, що містяться в положеннях низки міжнародних актів в галузі захисту прав людини та правосуддя; європейські стандарти адміністративного судочинства, що містяться в положеннях низки європейських актів імперативного характеру та актів *soft law*; національні стандарти адміністративного судочинства, які в свою чергу поділяються на підгрупи: конституційні стандарти адміністративного судочинства; законодавчі стандарти адміністративного судочинства; галузеві стандарти адміністративного судочинства; процесуальні стандарти адміністративного судочинства;

– розуміння та значення ролі рецепції права в межах публічних відносин, що формуються при реалізації адміністративного судочинства, та з'ясовано, що рецепція реалізується на національному та міждержавному рівні та відображає процеси універсалізації, уніфікації та акультурації права, сприяє його змістовному наповненню за умови готовності правової системи до таких змін, а також виступає додатковим індикатором необхідних змін в суспільно-правовому регулюванні, оскільки необхідність у рецепції є підтвердженням існування правової ситуації, яка потребує зовнішнього втручання;

– розуміння концепції правовладдя в межах вітчизняної наукової площини;

– науковий підхід до розуміння генези стандартів адміністративного судочинства з урахуванням процесів глобалізації та визнання прав людини найвищою соціальною цінністю та їх роллю у процесі формування комплексу засадничих умов функціонування судової влади;

– науковий підхід, що обумовлює класифікацію міжнародних стандартів судочинства та їх поділ на: загальні принципи права, що характеризують правовий статус особи; загальні принципи права, що обумовлюють співіснування суб'єктів міжнародного права; галузеві стандарти, які деталізують порядок існування судової влади у державі; стандарти, які визначають питання судоустрою; процесуальні стандарти реалізації судочинства; стандарти, які визначають статус суддів;

набули подальшого розвитку:

- обґрунтування реалізації права на справедливий суд в межах концепції адміністративного судочинства та його завдань через дію принципу *restitutio in integrum*, який стосується відновлення порушеного матеріального становища;

- наукові обґрунтування підходу стосовно практики ЄСПЛ у частині вагомої проблеми реалізації стандартів адміністративного судочинства, якою є неоднозначне та широке тлумачення положень статті 6, що слідує із неоднозначного тлумачення цивільного компоненту права на справедливий суд;

- формування оптимального бачення теоретичної концепції, відповідно до якої національним судам слід дотримуватись підходу, за якого категорія цивільності порушених прав приватних осіб існує у розрізі протилежності категорії кримінального спору, а статтю 6 визнавати процедурною гарантією, яка передусім надає право доступу до суду і право на судовий розгляд упродовж розумного строку з усіма подальшими елементами та висновками, що з цього об'єктивно слідують.

Крім того, слід погодитись із тим, що достовірність отриманих наукових результатів забезпечується у роботі вдалим комплексним поєднанням філософських, загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, що сприяло забезпеченню достовірності та об'єктивності отримання нових знань.

Для повних, всебічних та науково-обґрунтованих результатів дослідження, а також для отримання достовірних та об'єктивних висновків, при дослідженні було комплексно використано загальнонаукові та спеціально-наукові методи наукового пізнання. Серед загальнонаукових методів було використано такі, як узагальнення, системного аналізу, синтезу, діалектичний метод, історичний метод, логічний метод, індукції, дедукції, системно-структурний метод тощо. Серед спеціальноюридичних методів варто виокремити порівняльно-правовий, логіко-юридичний, документального аналізу, порівняльно-ретроспективний, формально-юридичний, метод альтернатив. Так, діалектичний метод пізнання було використано з метою визначення теоретичних підходів до розуміння стандартів адміністративного судочинства (підрозділ 1.1). Історичний та логічний методи, а також порівняльно-ретроспективний метод, було застосовано для дослідження витоків і передумов формування та укорінення стандартів адміністративного судочинства в правовій системі України (підрозділ 1.2), з'ясування ролі рецепції у процесі формування та становлення адміністративної юстиції (підрозділ 2.1). Метод синтезу та системний метод застосовано для дослідження системи стандартів адміністративного судочинства (підрозділ 1.3), логіко-семантичний – для формулювання відповідних дефінітивних конструкцій (розділи 1, 2). Системно-структурний метод було використано для з'ясування особливостей, типів та форм рецепції (підрозділи 2.2.1, 2.2.2); дослідження світового досвіду реалізації процесу рецепції стандартів адміністративного судочинства, з'ясування завдань держави у сфері вдосконалення адміністративного судочинства при реалізації процесу рецепції міжнародних та європейських стандартів (розділ 3). Метод порівняльного аналізу було застосовано для з'ясування подібних та відмінних ознак у правовому

забезпеченні реалізації стандартів адміністративного судочинства в зарубіжних країнах та, зокрема, в країнах Європейського Союзу (підрозділи 3.1, 3.2). Формально-юридичний метод дозволив визначити взаємозв'язки між органічним призначення процесу рецепції позитивного зарубіжного досвіду та фактичним станом правової системи України з огляду на використання стандартів адміністративного судочинства (розділ 3) та проаналізувати прикладне застосування досліджуваних стандартів на прикладі практики Європейського суду з прав людини (підрозділ 3.3), що додатково підсилюється застосуванням підходу органічної єдності теорії та практики.

Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі (точність, логічність, лаконічність, зрозумілість, зв'язаність, цілісність, завершеність).

3. Наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, та повнота опублікування результатів дисертації

В яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Юрков Е.О. Європейські стандарти адміністративного судочинства як передумова повноцінного функціонування судової системи України. *Держава та регіони. Серія: Право.* 2023. № 3. С. 105–110. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.3.16>.

2. Юрков Е.О. Онтологічне значення рівності як стандарту адміністративного судочинства. *Юридичний вісник.* 2023. № 2. С. 95–101. DOI: <https://doi.org/10.32782/yuv.v2.2023.12>.

3. Юрков Е.О. Роль рецепції публічного права в процесі вдосконалення адміністративного судочинства України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2023. № 2. С. 138–143. DOI: <https://doi.org/10.32782/39221483>.

4. Юрков Е.О. Рецепція стандартів адміністративного судочинства України як спосіб адаптації законодавства України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція».* 2023. № 64. С. 71–74. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2023.64.14>.

5. Юрков Е.О. Диспозитивність сторін у справі як стандарт адміністративного судочинства. *Правові новели.* 2023. № 21. С. 89–94. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2023.21.12>.

Які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Юрков Е.О. Рецепція як пріоритетна умова трансформації адміністративного судочинства. *Proceedings of the international scientific conference "Development trends in legal science and education of Ukraine in the context of European integration"*, Czestochowa, the Republic of Poland, November 1–2, 2023. Riga : Publishing House "Baltija Publishing", 2023. P. 42–44. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-372-9-11>.

7. Юрков Е.О. Незалежність суду та суддів як стандарт адміністративного судочинства. *Proceedings of the international scientific conference "European potential for the development of legal science, legislation and law enforcement practice"*, Wloclawek, Republic of Poland, August 2–3, 2023. Riga : Publishing House "Baltija Publishing", 2023. P. 104–107. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-334-7-26>.

8. Юрков Е.О. Вплив типології форм рецепції права на формування стандартів адміністративного судочинства. *II Міжнародна науково-практична конференція Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського до 105-ї річниці від заснування університету*, м. Київ, 17–18 жовтня 2023 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 124–127. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-355-5-32>.

9. Юрков Е.О. Право на публічний розгляд справи як стандарт адміністративного судочинства. *Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених* : IX Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених, м. Одеса, 15 грудня 2023 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 135–137. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-357-9-37>.

10. Юрков Е.О. Трансформація законодавства України в період дії правового режиму воєнного стану та в післявоєнний час. *Трансформація законодавства в умовах воєнного стану та післявоєнного часу: стан та перспективи* : збірник тез доповідей та повідомлень за матеріалами круглого столу, м. Харків, 17 березня 2023 р. Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2023. С. 220–223.

11. Юрков Е.О. Рецепція та імплементація: порівняльна характеристика понять. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права* : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5–7 грудня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 415–417. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-111>.

12. Юрков Е.О. Відповідність змін в порядку визначення способів забезпечення адміністративного позову в умовах дії особливого правового режиму воєнного стану стандартам адміністративного судочинства. *Актуальні питання розвитку юридичної науки в період воєнного стану* : міжнародна науково-практична конференція, Науково-дослідний інститут публічного права, 17 травня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 271–272. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-395-1-80>.

13. Юрков Е.О. До питання реалізації принципу офіційного з'ясування обставин у справі у порядку адміністративного судочинства. *Proceedings of the international scientific conference "Advances in law: the view of domestic and foreign scholars"*, Riga, the Republic of Latvia, October 3–4, 2024. Riga : Publishing House "Baltija Publishing", 2024. P. 174–176. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-44>.

Повнота опублікування результатів дисертації засвідчується таблицею 1.

Таблиця 1 – Повнота опублікування результатів дисертації

№	Наукова публікація здобувача		Підрозділи дисертації, що висвітлюються
	Назва	Видання	
Наукові фахові видання України			
1.	Європейські стандарти адміністративного судочинства як передумова повноцінного функціонування судової системи України.	<i>Держава та регіони. Серія: Право. 2023. № 3. С. 105–110.</i>	п. 1.3 п. 3.2
2.	Онтологічне значення рівності як стандарту адміністративного судочинства.	<i>Юридичний вісник. 2023. № 2. С. 95–101.</i>	п. 1.1 п. 1.2 п. 2.2
3.	Роль рецепції публічного права в процесі вдосконалення адміністративного судочинства України.	<i>Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2023. № 2. С. 138–143.</i>	п. 2.1 п. 2.2
4.	Рецепція стандартів адміністративного судочинства України як спосіб адаптації законодавства України.	<i>Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція». 2023. № 64. С. 71–74.</i>	п. 3.2 п. 3.3
5.	Диспозитивність сторін у справі як стандарт адміністративного судочинства.	<i>Правові новели. 2023. № 21. С. 89–94.</i>	п. 1.2 п. 1.3 п. 3.1

ВИСНОВОК

Ознайомившись із дисертацією Юркова Едуарда Олеговича «Рецепція європейських і міжнародних стандартів адміністративного судочинства: теорія та практика» та науковими публікаціями, в яких висвітлені основні наукові результати дисертації, а також взявши до уваги підсумки фахового семінару, вважаємо, що:

1. Дисертація Юркова Едуарда Олеговича «Рецепція європейських і міжнародних стандартів адміністративного судочинства: теорія та практика» є фундаментальним науковим дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту, містить наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне та практичне значення, а отже, свідчить про істотний особистий внесок здобувача у розвиток правової науки.

2. Дисертація Юркова Едуарда Олеговича «Рецепція європейських і міжнародних стандартів адміністративного судочинства: теорія та практика» може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право») у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:

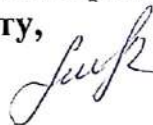
**професор кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету,
доктор юридичних наук, професор**

Євген КУРІННИЙ

Рецензент:

**доцент кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету,
доктор філософії у галузі права (PhD)**

Марина ТИТАРЕНКО